

DE LIJSTERMOLEN

NAAMGEVING

- " **LIJSTERMOLEN** " verwijst naar de oorspronkelijke bouwplaats, de Lijsterhoek te Beernem.
- " **SENTENS MOLEN** ", volkse benaming die verwijst naar de tweede bezitter Vincent Van Haecke, Beernem. Gaf vader Augustijn Van Haecke zijn zoon die doopnaam ter ere van de H. Vincent, molenaarspatroon?
- " **HAZEMOLEN** " verwijst naar de haas als windwijzer, die herinnert aan de stroperij van de vroegere molenaar; alsook naar de bewoners van de Rodeberg Westouter, die de bijnaam "Berghazen" droegen tegenover de bewoners van het centrum van Westouter die de bijnaam hebben van "Platse Keuns" (Konijnen van de Plaats).

LIGGING(EN)

- a. Kadasterperceel A620 (1801 - 1957)
Lijsterhoek 10, 8730 BEERNEM
- b. Kadasterperceel Heuvelland, 5^e afd., sectie C, nr. 446^s, 446^w & 472^r (1958)
Lijstermolendreef, 8954 WESTOUTER (Heuvelland)

OPRICHTING(EN)

- a. Opgericht in 1801 - 1805 op de Lijsterhoek te Beernem.
- b. Heropgericht in 1958 – 1961 op de top van de Baneberg te Westouter. De molen blijft de naam Lijstermolen behouden.

EIGENAARS & MOLENAARS

De staakmolen werd er opgericht in 1801 - 1805 op de Lijsterhoek in Beernem door de molenmakers Jan Hoste uit Moerkerke, Jan Adams uit Kruishoutem en Marcel Caem uit Deinze. Bouwheer was Augustijn Van Haecke, molenaar-pachter op een andere Beernemse staakmolen (Walmolen), die hij in 1801 moest verlaten naar aanleiding van een stropershistorie. De haas als windwijzer herinnert aan de stroperij van de vroegere molenaar. In 1947 werd de molen stilgelegd.

Opeenvolgende eigenaars :

1801	opbouw :	Van Haecke Augustijn, molenaar te Beernem
18.06.1840	verkoop :	Van Haecke - Almeij Josephus, molenaar te Beernem
	later, erfenis :	en kinderen (overlijden van vrouw Almeij)
16.06.1884	verkoop :	Van Haecke - Blomme Vincent, molenaar te Beveren
04.01.1896	verkoop :	Van Haecke - Rijckaert Emiel Joseph, molenaar te Beernem
25.09.1946	erfenis :	de weduwe en kinderen (overlijden van Emiel Van Haecke)
17.06.1949	deling :	Van Haecke - Schoutteet Armand, landbouwer te Beernem

Het is opmerkelijk dat de Lijstermolen op zijn vroegere standplaats in Beernem, steeds in handen bleef van de molenaarsfamilie **VAN HAECKE**, ononderbroken van bij de bouw in 1801 tot bij de afbraak in 1957, dus ruim anderhalve eeuw.

Bouwheer was **Augustinus Van Haecke**, geboren te Beernem op 17 februari 1749, als het zevende van de tien kinderen van Petrus Van Haecke (Beernem, 1702-1779) en Maria de Saily (Beernem, 1712-1794). Hij huwde in 1785 te Beernem met Isabella Daveloose. Vader Petrus Van Haecke was een welgesteld landbouwer.

Sinds 1771 verbleef zoon Augustinus in Nevele, waar hij als ketser werkte en het molenaarsberoep leerde. Hij zou pas in 1785 voorgoed naar Beernem terugkeren: hij werd er huurder-molenaar op de Walmolen en zette in 1801 de stap een eigen windmolen (de Lijstermolen) te bouwen (zie hoger). Toch werden de banden met Nevele niet doorbroken: zijn zoon Jozef en na hem diens zonen Theophile en Alphonse werden in Nevele en later in Vosselare molenaars. Aangezien ook leden van de familie Van Haecke werkzaam waren als molenaars te Oedelem, Zuienkerke, Sint-Kruis, Vijve-Kapelle en andere plaatsen in de omgeving van Beernem, mogen we dus terecht spreken van een wijd vertakte molenaars familie in het noorden van West-Vlaanderen.

Na het overlijden van Augustinus Van Haecke te Beernem in 1829 op 80-jarige leeftijd, bleef de molen aanvankelijk in onverdeeldheid tussen de kinderen. De oudste zoon Petrus woonde als koopman in Brugge, de tweede zoon Jozef vestigde zich te Nevele en werd er eigenaar van de "Ooschemolen", zodat de derde zoon Eugene de Lijstermolen aan het draaien hield. Toch werd hij later niet de eigenaar: bij de verdeling van het ouderlijk erfdeel in 1840 werden de molen en de boerderij voor 7000 frank verworven door **Jozef Van Haecke**. In 1865, 25 jaar na deze verdeling, sloot Jozef met zijn broer Eugene voor zes jaar een pachtvereenkomst, waarbij de Lijstermolen verhuurd werd aan zijn vijf jaar jongere broer voor 700 frank per jaar. In 1872 verhuurde Jozef de molen aan zijn oudste zoon Vincent voor 600 frank per jaar. In de akte staat dat deze tegen 0,65 frank per dag en per man kost en inwoon moest verschaffen!

Na de dood van Jozef Van Haecke op 21 januari 1884 en van zijn vrouw Maria-Theresia Almey(e) nog geen maand later, besloten hun 5 kinderen al hun bezittingen te Nevele, Vosselare en Beernem te verkopen om uit onverdeeldheid te geraken. De Lijstermolen met al wat er bij hoorde, werd voor 19.145 frank gekocht door zoon **Vincent Van Haecke** (°Nevele 1840 - *Beernem 1903), gehuwd met Marie-Louise Blomme en later met Virginie Despars. Naar Vincent Van Haecke kreeg de molen de volkse benaming "Sentens molen". Op 4 januari 1896 verkocht Vincent de Lijstermolen voor 8.000 frank aan zijn zoon **Emile Van Haecke**.

In 1929 werd zoon **Arthur Van Haecke** (°Beernem 1903) pachter-molenaar op de Lijstermolen tot na het overlijden van zijn vader Emile op 25 september 1946. Arthur, die gehuwd was met Alice Vermeersch, stierf kinderloos te Beernem op 18 juni 1961. Tijdens WOII werd op bepaalde tijden met toelating van de bezetter graan gemalen op de Lijstermolen. De bekoring was erg groot om buiten de perken van de verleende toelating stiekem in de duisternis de molen zijn werk te laten doen. Op een late avond werd de molenaar door een onverwachte controle op overtreding betrapt en tot een zware boete veroordeeld.

In 1948 werd **Herman (Armand) Van Haecke** (°Beernem 1925), de jongste zoon van Emile, eigenaar van de Lijstermolen. Samen met zijn oudere broer **Octaaf Van Haecke** (°Beernem 1920) baatte hij de molen uit: ze werden de laatste molenaars.

Op 10 december 1955 richtte het "Provinciaal Comité voor Monumenten en Landschappen van West-Vlaanderen", met als voorzitter de gouverneur van West-Vlaanderen (ridder Pierre van Outryve d'Ydewalle) een rondschrijven naar West-Vlaamse gemeentebesturen met aanbeveling tot aankoop van de Lijstermolen te Beernem. Hierop werd ingegaan door burgemeester Emiel Hardeman (1910-2006) van **de gemeente Westouter**, die de molen aankocht in 1957 voor 20.000 frank. Belangrijke raadgevers waren molenexpert Alfred Ronse uit Gistel en Pierre Veys uit Vlamertinge.

De opbouw van de Lijstermolen te Westouter gebeurde in 1958-1960 op traditionele wijze door de molenbouwers Henri Lejeune uit Westvleteren en Omer Vandenbussche uit Ruiselede, met een beweegbare schalk of rechtmast. Op 21 juli 1961 (Sint-Victorsdag, patroonheilige van de molenaars) werd de molen feestelijk ingehuldigd.

FEITEN & GEBEURTENISSEN

VOLKSVERHALEN

Van een haas en een koekoek : waarom een nieuwe molen wordt gebouwd (1801)

Aanleiding tot de bouw van de Lijstermolen van Beernem is een pensejagershistorie. Rond 1800 was Augustinus (Augustijn) Van Haecke pachter-molenaar van de eeuwenoude Walmolen in de Molenstraat te Beernem. Volgens de laatste beroepsmolenaar Octaaf Van Haecke-Botterman, die een rechtstreekse afstammeling was van bouwheer Augustinus Van Haecke, gebeurde de aanleiding tot de bouw van de Lijstermolen als volgt :

Op zekere vroege morgen in het voorjaar zat hij aan de Zoetebeek tegenover een klaverveld gereed om met zijn geweer een haas neer te leggen. Zijn opzet werd gedwarsboomd door de komst van boer Laureys De Cock die op het vreemde klaverveld stiekem een kruiwagen voer kwam pikken. Verveeld door deze ongewenste aanwezigheid begon Augustijn het geroep van een koekoek na te bootsen. De maaiër hoorde wel het roepen van de vogel maar zag niemand. Haastig laadde hij zijn kruiwagen vol en reed, schuchter en rondkijkend, weg.

De volgende zondagmorgen kwamen de boeren na de mis zoals gewoonlijk samen in de herberg Het Schaeck (later De Zwaan bij mevr. De Muynck) tegenover de Sint-Amandskerk. Bij pot en pint werd gesproken over het weer, de vruchten, het werk op het land, de gebeurtenissen van de voorbije week. Op zeker ogenblik spotte boer De Cock in het bijzijn van Augustijn Van Haecke en andere boeren, met de molenaars : "Die komen nooit in de hemel, want het zijn allemaal dieven." Geprikkeld wedervoer Augustinus : "Best mogelijk, maar ik heb nog nooit gehoord dat zij van hun dieverij werden verjaagd door het geroep van een koekoek". Boer De Cock verbleekte bij deze onmiskenbare zinspelende. In zijn boerenhart zwoer hij Augustijn deze steek onder water betaald te zetten. De gelegenheid deed zich weldra voor. De Walmolen werd publiek verkocht. Augustijn had zijn zinnen op die molen gezet, hij verdiende er zijn brood. Telkens hij een bod deed, bood boer De Cock tegen hem op. Tenslotte steeg de koopsom zo hoog, dat Augustijn bij zichzelf dacht : "Voor zulk een prijs kan ik liever een nieuwe molen bouwen." Boer De Cock had de molen. Voor Augustijn was het een nederlaag, maar ze was een overwinning waard.

Een weinig later kocht Augustijn Van Haecke een stuk land op de Lijsterhoek, aan de grens van het Beverhoutsveld. De mensen zeiden: "Wat peinst die man toch... een molen en een huis bouwen op zo een moerassige grond ... zijn kinderen zullen er wegwijnen van de moeraskoortsen ...".

In 1801 begon Augustijn met de bouw van de nieuwe molen. De molenbouwers waren Jan Hoste van Moerkerke, Adam van Kruishoutem en Caem van Deinze. Ze werkten er vier jaar lang aan volgens de oude werkwijze en met de taaiste houtsoorten. De standaard in het midden van de molen was 2 m dik.

Bij de inhuldiging van de Lijstermolen te Westouter op 21 juli 1961 werd een koperen haas als windwijzer op de kap geplaatst : een zichtbare verwijzing naar deze sage.

Bezoek van Bakelandt (rond 1801)

Op zekere dag kwam een net geklede heer voorbij de molen in opbouw. Aan het einde van het gesprek met de molenaar, zei de bezoeker : "Weet ge met wie ge gesproken hebt? Ik ben Baekelandt." Geschiedenis of waarschijnlijker legende? In 1803 zouden de werken aan de molen een dag zijn stilgelegd om de terechtstelling van Baekelandt en zijn bende in Brugge bij te wonen. Bakelandt is nog in Beernem geweest, op de molen van Jan Van Haecke. Overdag was hij een (deftige) heer, hij sprak tegen de mensen en ging luisteren of ze geen geld hadden. En op schietwedstrijden was Bakelandt een keurige heer en hij luisterde iedereen af (om te vernemen) of ze geen centen in kas hadden. En dan trok hij er 's nachts op uit en roofde hier alles.

Voorstelling van de LIJSTERMOLEN door burgemeester Emiel HARDEMAN bij de feestelijke inhuldiging te Westouter op Sint-Victor, 21 juli 1961.

Halverwege de Legeweg en de Akkerstraat, op de Lijsterhoek te Beernem werd ik midden weelderig groen van bomen en struiken gebouwd als een reus in het deinende landschap.

Augustijn Van Haecke was mijn eerste eigenaar. Hij was molenaar-pachter op de Beernemse Walmolen. Maar toen Augustijn op een bepaalde morgen een haas stroopte moest hij uit zijn molen weg. Dat was in 1801. Maar de Van Haecke's zijn koppige en doorzettende mensen en in datzelfde jaar liet Augustijn mij al zijn eigen molen bouwen op de Lijsterhoek. Ik kreeg de naam van "Lijstermolen". Vier jaar werd er gebouwd voor ik malensgereed stond. Jan Hoste uit Moerkerke, Jan Adams uit Kruishoutem en Marcel Caem uit Deinze hebben me samen opgericht. Op een maandag van het jaar 1804 legden ze het werk stil om naar Brugge te gaan om daar de Grote Markt getuige te zijn van de onthoofding van de beroemde Baekelandt en zijn bende. Ik kwam klaar in 1805. Dan kon ik beginnen malen.

Ik werd de ziel van het landschap van de Lijsterhoek. Ik vertolkte de vreugde en de smart van de mensen rond mij. Ik leefde met hen mee. Ik werd hun trots, de mensen keken naar me op. Ik maalde het graan voor hun brood. Ik volgde de wisseling van de seizoenen, de lente in het bloeiende veld, de zomer met de oogst, de herfst boven de boomgaarden en de winter die een koude wind over me heen jaagde. Ik volgde de wisseling van de mensen, de opvolging van vader op zoon, de groei van een familie.

Op 18 juni 1840 werd ik bij akte overgedragen aan Jozef Van Haecke, oudste zoon van Augustijn. Deze bleef mijn eigenaar tot in 1884 en droeg mij op zijn beurt over aan Vincent Van Haecke. Hiervan komt mijn tweede naam, "Centens molen", zoals ze me in Beernem nog steeds graag noemen.

Onder het beheer van Vincent werd ik een stuk opgevezen om de teerlingen een meter te verhogen en mij zo nog meer in de wind te plaatsen.

Een paar weken later kwam Vincent uit de hoge Molen op de grond terecht toen een touw bij het omhoogtrekken van de zakken middendoor brak. Vincent kwam er heelhuids van af, hij maakte zich zelfs kwaad toen hij onder de zak vandaan kroop, tilde hem op zijn rug en droeg hem boven. Hij had meteen geen touw meer nodig.

In 1896 ging ik over naar Emiel Van Haecke, Vincent's oudste zoon, die eigenaar bleef tot in 1946.

Vanaf 1946 was ik onverdeeld in eigendom van de Kinders Van Haecke om in 1948 overgedragen te worden aan Armand Van Haecke. Datzelfde jaar heb ik voor 't laatst gewerkt. Er kwam een grote nieuwe molen die geen wind meer nodig had, en ik werd niet meer gebruikt. "Rust roest" zegt het oude spreekwoord, en ook ik moest dit ondervinden. Ik begon langzaam te vervallen...

... tot ik in 1957 aangekocht werd door het Westouterse gemeentebestuur. De gemeenteraadsleden Michel Vanechoutte, Jules Bauw, Florent Lesschaeve, Benoît Rouseré, Eugène Hoornaert, Cyriel Vandebussche en de schepenen Omer Desomer en Gabriël Behaegel besloten eenparig op initiatief van burgemeester Emiel Hardeman mij aan te kopen en opnieuw te laten bouwen boven op de Rodeberg.

Alfred Ronse, groot molenkenner en voorzitter van de West-Vlaamse Provincieraad en Pierre Veys, molenliefhebber uit Vlamertinge, stonden de gemeenteraad met raad en daad bij.

Gemeentesecretaris Omer Lepla verzette bergen om alles in orde te krijgen.

Zo begon dan voor mij het grote avontuur. Ik werd gesloopt. De molenbouwers Henri Lejeune uit Westvleteren en Omer Vandenbussche uit Ruiselede braken mij stuk voor stuk af. Halsbrekende toeren werden op het erf van de familie Van Haecke uitgehaald om mij ordelijk te slopen.

De verre tocht naar Westouter in 1958 was voor mij een hele gebeurtenis. Boven op de Rodeberg werd ik als een uiteengerafeld wonder neergezet, de grote stukken bijeen en de kleine onderdelen eveneens bij elkaar.

Dan begon het langzame bouwwerk : vier stevige nieuwe teerlingen werden voor mij gemetst op die reusachtige molenwal die de Rodeberg voor me is. De twee grote kruisplaten werden er op gelegd om in het midden de stake te schragen. Acht schoorbalken werden er tegen geplaatst. Rond mijn stake werd de zetel getimmerd die op de vier bovenste schoorbalken staat en de vier berriebalken draagt die de lijsten van de romp verbinden. Op deze berrie kwam dan mijn vloer. Zo werd stilaan mijn ganse romp afgewerkt met de staart en de steiger, de twee zolders en de vier wegen of zijwanden. Daarop kwam dan de kop.

Op de windweeg, de zijwand die naar de wind gekeerd staat kwam op de windpalm een arduinen hoofdkussen voor mijn as.

Mijn wieken brachten Henri en Omer heel wat zorgen. Bij de eerste poging viel een wiek omlaag toen bijna de kop van de as bereikt was. Dat bracht een gevoelige vertraging mee bij de opbouw.

Toen mijn buitenbouw in 1960 af was, was er nog veel geduldig werk aan het binnenwerk. de vange, het kamwiel, het klauwrijzer, de kloef, de stenen, de rijne, de peer, de sporpot en al die wondere dingen die van een molen een molen maken, een wonderlijk geheel dat draait en wendt.

Boven op mijn kap werd als windwijzer een springende haas geplaatst als herinnering aan het avontuur van mijn eerste meester. De vaardige hand van Adhemar Vandroemme uit Ieper maakte er een pronkstuk van.

Dankzij al deze mensen kreeg ik een nieuwe jeugd te Westouter. Nu sta ik hier op de hoogste molenwal van het land en ik speur in alle richtingen naar Ieper, naar de duinen, naar het heerlijke Vlaamse land, naar de honderden torens die rond me staan, spitse en stompe, die van Hondschote, Poperinge, Belle, Mesen, Steenvoorde en zovele andere, naar de abdij die als een kroon op de Katsberg staat, naar de spelende kinderen rondom mij en naar Westouter dat voor me ligt aan de voet van mijn hoge wal.